

LAReS

Lowlands
Archaeological
Research
Service

Werkzaamheden aan de Dynamicaan te Wilrijk, Antwerpen.
Programma van Maatregelen

E.N.A. Heirbaut
C. Dockx

Colofon

Titel: Werkzaamheden aan de Dynamicalaan te Wilrijk, Antwerpen. Archeologienota.
Auteur: Elly N.A. Heirbaut & Caroline Dockx
Grafische illustraties/GIS: Elly N.A. Heirbaut

Rapportnummer: LAReS-rapport 166

Projectleider/ veldwerkleider: Elly N.A. Heirbaut
Uitvoerder: LAReS, Lowlands Archaeological Research Service
Vestiging: Rozenlaan 15, 2980 Halle-Zoersel

Publicatiedatum: februari 2019
Publicatieplaats: Halle-Zoersel

Illustratieverantwoording voorblad: Uitsnede uit de kaart van Ferraris (1771-1778)

© LAReS bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

LAReS bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

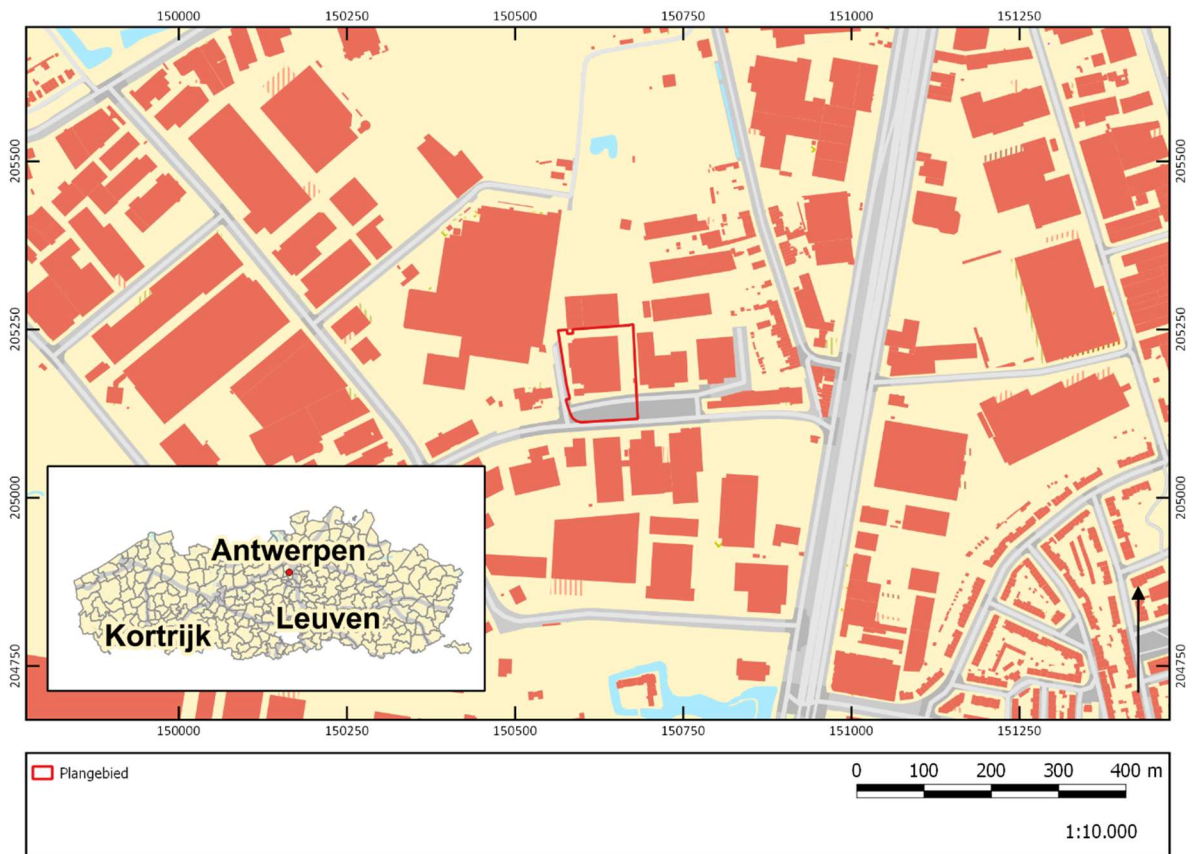
Deel II. Programma van Maatregelen

Inhoudsopgave

1 INLEIDING	4
1.1 RANDVOORWAARDEN	4
1.2 TECHNISCHE FICHE/ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	5
2 ONDERZOEKSVRAGEN	6
3. SAMENVATTING EN AANBEVELINGEN	7
3.1 POTENTIEBEPALING	7
3.2 IMPACT VAN VROEGERE EN GEPLANDE WERKEN	8
3.3 KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL	9
3.4 AANBEVELINGEN	9
LIJST VAN FIGUREN	10

1 Inleiding

Het plangebied is gelegen aan de Dynamicalaan 14 te Wilrijk (gemeente Antwerpen, provincie Antwerpen). Het omvat één perceel en heeft een oppervlakte van ca. 14.508 m². In het zuiden grenst het aan de Dynamicalaan, in het westen aan de Lievevrouwkesbosweg. Het gaat om een bebouwd perceel waarop zich een gebouw bevindt, waarrond asfalt- en betonverhardingen gelegen zijn. De opdrachtgever plant binnen het plangebied een nieuwe riolering aan te leggen alsook een brandweg en 129 parkeerplaatsen (fig. 1).

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied.

©LARES

1.1 Randvoorwaarden

nvt

1.2 Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site	Dynamicalaan, Antwerpen	
Ligging	Dynamicalaan 14, 2610 Antwerpen	
Kadastrale gegevens	Antwerpen 44 ^e afdeling, Wilrijk 3 ^e afdeling, sectie D, perceel 268e.	
Bounding Box	X	Y
	152739.690002	206300.106459
	148506.356665	206300.106459
	152739.690002	204069.668957
	148506.356665	204069.668957
Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek	
Projectcode	2019B54	
Uitvoerders/actoren	Elly N.A. Heirbaut, LAReS Caroline Dockx, LAReS	
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162	
Nummer wettelijk depot	niet van toepassing	
Termijn	februari 2019	
Geplande ingreep	Aanleg van riolering, een brandweg en 129 parkeerplaatsen.	
Totaal oppervlakte plangebied	ca. 14.508 m ²	
Totaal oppervlakte geplande werken	ca. 8.383 m ²	
Geldende wetgeving en voorwaarden	Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3.000 m ² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.	
Randvoorwaarden	zie paragraaf 1.1	
Doelstelling	Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.	
Thesaurus	Archeologienota, bureauonderzoek	

2 Onderzoeksvragen

In het kader van dit bureauonderzoek zijn van tevoren enkele vragen geformuleerd waarop het onderzoek antwoord tracht te vinden.

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op?

Voor de resultaten van de verschillende onderdelen van het bureauonderzoek wordt hier volstaan met te verwijzen naar hoofdstuk 5 van het eerste deel van de archeologienota. In het volgende hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven van het bureauonderzoek.

3. Samenvatting en aanbevelingen

Om in te kunnen schatten wat het archeologisch en cultuurhistorisch potentieel van het plangebied is, zijn de historische kaarten, de bodem- en geo(morfo)logische kaarten en luchtfoto's bekeken en zijn verschillende inventarissen (waaronder de CAI) en historische/archeologische bronnen geraadpleegd. Hieruit is gebleken dat er in de omgeving rond het plangebied talrijke archeologische en cultuurhistorische waarden bekend zijn.

Op basis van het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied gelegen is op een ondergrond bestaande uit tertiaire zandige sedimenten. Deze komen voor tot ca. 3 m -mv. Tijdens de laatste ijstijd zijn hierop zandlemige sedimenten afgezet waarin een sterk gleyige zandleemgrond met sterk gevlekte textuur B-horizont is ontwikkeld. Het terrein ligt op een helling van een vallei en loopt bijgevolg naar het zuidoosten af van ca. 15,1 m +TAW tot 14,1 m +TAW aan de Dynamicalaan.

Historisch gezien is de ontwikkeling van Wilrijk te plaatsen in de middeleeuwen maar verschillende vondsten uit de steentijd en ijzertijd wijzen eveneens op bewoning in die tijd in de omgeving van het plangebied. De andere meldingen omvatten voornamelijk bouwkundige erfgoedobjecten uit de late middeleeuwen, nieuwe tijd en nieuwste tijd. Vanuit de historische kaarten is gebleken dat het gebied in de laatste eeuwen bos is geweest en dat het pas vanaf halverwege de 20^e eeuw in gebruik is genomen voor bebouwing. Deze bebouwing en verhardingen neemt nagenoeg het volledige terrein in beslag.

3.1 Potentiebepaling

Op basis van de landschappelijke situatie van het plangebied kan wel gesteld worden dat er een gradiëntsituatie aanwezig is: in het noorden komen hoge delen in het landschap voor terwijl in het zuiden de vallei van de Grote Struisbeek gelegen is. Dit is weliswaar op meer dan 250 m van het plangebied. Een dergelijke situatie is niet aantrekkelijk voor de jagers-verzamelaars uit het paleo- en mesolithicum. Ondanks dat er een steentijdvondst werd aangetroffen in de omgeving, wordt op basis van de landschappelijke situatie toch een lage potentie voorop gesteld worden voor het aantreffen van resten uit deze periode.

Vanaf het neolithicum wordt de landbouw geïntroduceerd. De aanwezigheid van vruchtbare gronden zijn hiervoor erg aantrekkelijk. In de omgeving van het plangebied zijn resten uit de metaaltijden gekend en kunnen dergelijke archeologische resten in principe dan ook binnen het plangebied verwacht worden. Ook voor de andere archeologische perioden is de gunstige ligging van het terrein aantrekkelijk, zowel voor bewoning als begraving. Dat betekent dat er aan het gebied een middelhoge potentie voor het treffen van een site toegekend kan worden. Deze middelhoge potentie loopt evenwel door tot en met de late middeleeuwen. Vondsten kunnen al gevonden worden in de bouwvoor, sporen en vondsten kunnen ook onder de bouwvoor voorkomen.

Vanaf de nieuwe tijd is op basis van historische kaarten te zien dat het plangebied onbebouwd was en bebost. Vanaf dan is er een lage kans op het aantreffen van archeologische resten. De kans is klein dat er structuren, sporen of andere resten onder het maaiveld zullen aangetroffen worden.

3.2 Impact van vroegere en geplande werken

Het plangebied was historisch gezien bos. Later, in de loop van de 20^e eeuw, is een groot gebouw opgetrokken met bijhorende verhardingen. In dit gebouw zitten verschillende bedrijven; aan de oostkant is een verdiepte loskade aangelegd. De diepte waarop dit gebouw is gefundeerd is echter onbekend. Aangezien het gebouw niet gesloopt noch gewijzigd zal worden, is deze informatie ook niet relevant voor de impactbepaling in de te ontwikkelen zones van het terrein. Voor de aanleg van de verhardingen is de bodem tot op de vaste bodem afgegraven; aan de oostkant is hij zelfs tot een diepte van minstens 1 m afgegraven. Centraal in de zuidelijke zone voor het gebouw bevindt zich nog een weg, die nu niet meer functioneel is, maar wel nog alle nutsvoorzieningen in liggen (riolering). Er wordt aangenomen (ook hier zijn geen plannen van) dat deze zich op een diepte van meer dan 60 cm bevinden.

De oorspronkelijke bodem die binnen het plangebied werd gekarteerd, is een sterk gleyige zandleemgrond met sterk gevlekte textuur B-horizont. De A-horizont van deze bodems is doorgaans 25 tot 30 cm dik waardoor aangenomen kan worden dat de huidige structuren het bodemarchief reeds sterk verstoord hebben.

Om e bodemkaart te verifiëren en na te gaan in hoeverre de aangelegde verhardingen de bodem al tot grote diepte hebben verstoord, zijn twee controleboringen geplaatst op die delen van het terrein die nog toegankelijk waren. Dit zijn smalle stroken langs de perceelsgrenzen, waar geen verhardingen zijn gelegd noch afgravingen zijn gebeurd. Hieruit is gebleken dat de bouwvoor inderdaad een dikte heeft van 15-25 cm. Dit betekent dat bij het uitgraven van de verdiepte loskades aan de oostkant de bodem hier al tot diep in de C-horizont is verstoord. Aan de andere kanten van het gebouw zijn betonplaten gelegd; hiervoor is de bodem eerst afgegraven tot op de vaste grond. Voor de aanleg van de voormalige weg met riolering eronder is de bodem ook dieper afgegraven. Bij het afgraven van de bouwvoor zal geen rekening zijn gehouden met een eventuele archeologische site, en zal met de zware machinerie over het vlak zijn gereden. In elk geval zullen deze werken de bodem, en een eventuele archeologische site, al sterk verstoord hebben.

De toekomstige werken omvatten het opbreken van de huidige verhardingen, het aanleggen van nieuwe kabels en leidingen en het opnieuw aanleggen van een verharding op het hele terrein. Onder gunstige omstandigheden betekenen deze werken een grote impact op de bodem, en dus ook op een archeologische site. In dit specifieke geval echter is aangetoond dat de bodem reeds diepgaand is afgegraven/verstoord, en zullen de geplande werken met andere woorden worden uitgevoerd in een verstoord bodem. Er is daarom slechts sprake van een zeer geringe impact.

3.3 Kennisvermeerderingspotentieel

Er zijn voldoende argumenten om te stellen dat het plangebied zich in een archeologisch zeer interessante zone bevindt. De landschappelijke ligging en de verschillende meldingen van archeologische vondsten tonen aan dat er al menselijke aanwezigheid en bewoning/gebruik van het landschap was vanaf het mesolithicum. Dit betekent dat er ook resten binnen de grenzen van het plangebied kunnen voorkomen. Vanuit de bovenstaande potentiebepaling is wel bepaald dat sites uit de steentijd niet verwacht worden; jongere sites (neolithicum tot en met middeleeuwen) kunnen zich hier wel voordoen.

Echter, als gekeken wordt naar de ontwikkelingen die op het terrein zijn uitgevoerd, dan blijkt dat hier al grootschalige bouwactiviteiten zijn uitgevoerd. Enerzijds is hier een groot gebouw gebouwd, anderzijds is de bodem vergraven voor het kunnen aanleggen van alle betonverhardingen. Aangezien het gebouw niet wordt gesloopt, wordt die zone hier buiten beschouwing gelaten. De zone van de verhardingen is bij het aanleggen hiervan reeds zodanig verstoord, dat de natuurlijke bodemopbouw niet meer voldoende intact is gebleven om een site te herbergen. Als er al een sporensite aanwezig is, dan zullen hier alleen de meest diepe sporen van bewaard zijn gebleven. Verder archeologisch onderzoek zou dus weinig informatie opleveren over de menselijke aanwezigheid in dit gebied. Het kennisvermeerderingspotentieel wordt bijgevolg als klein ingeschat.

3.4 Aanbevelingen

Hoewel er bepaald is dat het plangebied in een archeologisch interessante omgeving ligt, is vanuit de impactbepaling vastgesteld dat de bodem reeds grondig verstoord is. Hoewel er dus sprake is van een middelhoge potentie voor de periode vanaf het neolithicum tot en met de middeleeuwen, moet deze potentie naar beneden worden teruggeschroefd tot een zeer lage potentie. Het bodemarchief werd bij de bouw van het gebouw en de aanleg van de verhardingen grondig en diepgaand verstoord. Verder archeologisch vooronderzoek om beter de archeologische potentie van dit terrein in te kunnen schatten wordt niet raadzaam geacht vanuit een kosten-batenanalyse, waarbij rekening is gehouden met de inspanning van verder onderzoek in functie van kennisvermeerdering. Om de reden is er geen programma van maatregelen opgesteld.

Lijst van figuren

projectcode	fig.nr.	type	onderwerp	schaal origineel	schaal afbeelding
2019B54	1	kadasterkaart	aanduiding van plangebied op GRB	1:10.000	1:10.000